

A nyelv és gondolkodás viszonya

A nyelv fogalma: a legegységesebb jelrendszer.

Egy nagyobb közösség, általában egy nemzet tulajdona. A külső és a belső valóságot minden más jelrendszerénél pontosabban fejezi ki. A nyelv a közvetlen, emberi kommunikáció legfontosabb eszköze.

A nyelv valóságfelidéző szerepe az elvonatkoztatásra képes gondolkodáson alapszik.

A nyelv olyan jelzőrendszer, amely csak a tudat közvetítésével, a gondolkodás segítségével működhet, hiszen a hangsorok, amelyeket jelekként használunk, csak tudatunk révén helyettesíthetők számunkra a valóság jelenségeit.

Az emberi beszéd kezdetét attól számíthatjuk, amikor már nemcsak ösztönös felhívásként vagy reakcióként ejtett ki az ember bizonyos hangkapcsolatokat, hanem a valóságról közölni akart valamit. A nyelv első, ősi képződményei „szómondatok” lehettek, amelyek mai egytagú (alanyra és állítmányra nem bontható) mondatainkra hasonlíthatnak. (Pl.: Tűz! Villámlik!). Grammatikailag ezek elemezhetetlenek, vagyis a hangsor mint egységes jel kapcsolódik össze egy jelentéskomplexummal. (Mintha ma minden mondatunk tartalmára 1-1 önálló, tagolatlan hangsort kellene használnunk.)

A nyelv további fejlődése az ember gondolkodásának árnyaltabbá válásával együtt következett be. A következő szint a **grammatika**, a szerkesztés kialakulása volt, amikor is a jelek sajátos grammatikai természetet, tulajdonságokat vettek fel, kialakultak a mai értelemben vett **szavak**. Ezeket az ember bizonyos **szabályok szerint kapcsolta össze**, és velük már nemcsak a valóság egyes elemeit tudta megnevezni, hanem ezek kapcsolatát, összefüggéseit is. Ez is mutatja, hogy a nyelv elválaszthatatlan a valóságtól és az emberi gondolkodástól: a valóságot tükrözi, mert a gondolkodásnak egyszerre formája és terméke.

A nyelv, megadva a gondolkodás kereteit, irányítólag hat a gondolkodás formáira. De hatással van a gondolkodás is a nyelvre: a fejlettebb gondolkodás

nagyobb tudattartalmakat tud egybefogni, ennek nyelvi következményei viszont a mondatok alakulásában, az alá-és mellérendelő viszonyok kibontakozásában, bonyolultabbá válásában nyilvánulnak meg.

Nyelv és gondolkodás viszonya

Lehetséges-e nyelv nélkül gondolkodni? Vagy a nyelv határozza meg, miként gondolkodunk? Melyik volt előbb?

Több vélemény létezik a nyelv és a gondolkodás viszonyáról. Ezek a nézetek a nyelvfilozófia területére vezetnek.

1. **A gondolat időben megelőzi a nyelvet.** A nyelv és a gondolkodás két teljesen különböző dolog, az egyik függ a másiktól. Előbb születnek a gondolatok, aztán öntjük őket szavakba. A nyelvi forma mindig feltételez gondolkodást, de a gondolkodás nyelvi forma nélkül is létezhet. Ezt a felfogást igazolja a kisgyermekek gondolkodása, akik már megértik, felfogják a körülöttük levő dolgokat, amikor még nem tudnak beszélni. Ez a nézet a felvilágosodás korába, a XVIII. századba vezet vissza. Az ész mindenhatóságába vetett hit-Descartes racionalizmusa- a gondolkodás egyetemességét vallja, a nyelvek különbözősége szerinte csupán a szavak hangalakjában érhető tetten.
2. **A gondolkodás és a nyelv egyetlen folyamat különböző oldalai,** egyidejű, egymást feltételező jelenségek. A nyelv azonos a gondolkodással, nem képzelhető el gondolkodás a nyelv használata nélkül. A nyelv függ a gondolkodástól, ugyanakkor meg is határozza azt.
3. **A nyelv az elsődleges, a gondolkodás tulajdonképpen „belső beszéd”.** Nyelv és gondolkodás nem azonosak, de kölcsönösen feltételezik egymást. A nyelv a sikeres gondolkodási folyamat legfontosabb eszköze, nélkülözhetetlen része. Nincs (fogalmi) gondolkodás nyelv nélkül. A gondolat határait a nyelv határai jelölik ki. Másképpen gondolkodnak a

különböző nyelvet beszélők. Azt is mondják, valaki ahhoz a nemzethez, néphez tartozik, amelyik nyelven gondolkodik, bármelyiken is beszéljen. Ez a nézet a felvilágosodás korában alakult ki. Képviselője Rousseau. Humboldt szerint minden nyelvben sajátos világszemlélet fejeződik ki, ezért egy idegen nyelv megtanulása egy új világszemlélet elsajátítását jelenti.